

Als de liefde alles wordt

Julian of Norwich

Een nieuwe vertaling door
Gerda Valkenborgh



Mystieke teksten

Halewijn | Berne Media

Mystieke teksten

Uitgegeven onder redactie van Inigo Bocken, Marc De Kesel en Herman Westerink, Titus Brandsma Instituut, Nijmegen.

Auteur: Gerda Valkenborgh
Cover: Reis met goudvis

Vormgeving en realisatie: Halewijn nv
© Halewijn nv 2019, Halewijnlaan 92, 2050 Antwerpen, België
www.halewijn.info

In samenwerking met Berne Media, uitgeverij Abdij van Berne Heeswijk
Abdijstraat 53, 5473 AC Heeswijk-Dinther, Nederland
www.bernemedia.com

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

D/2019/5930/001
ISBN 978-90-8528-515-1
NUR 708

Mystieke teksten

Julian of Norwich

**ALS DE
LIEFDE ALLES
WORDT**

een nieuwe vertaling
door dr. Gerda Valkenborgh

WOORD VOORAF

Julian of Norwich is geen onbekende meer in ons taalgebied. Dat hebben we vooral te danken aan het zeer gewaardeerde werk van dr. Gerda Valkenborgh, nu al een kwart eeuw geleden verschenen: *Alles komt goed. Julian of Norwich, Visioenen* (Averbode en Kok-Kampen, 1994). Het werk kende binnen de twee jaar drie uitgaven.

Maar ondertussen is het boek nergens meer te vinden. Twee vrienden van elkaar in Nederland – Rob Danen en Loet Swart – kwamen aankloppen bij dr. Valkenborgh met de vraag: waarom geen nieuwe uitgave publiceren? Wenste Julian zelf niet gekend en gelezen te worden? Heeft God zelf haar niet verzekerd dat haar schrijven elke lezer of lezeres zoveel goed zou doen? Zij schreef en bleef schrijven, ook al kende enkel het korte relaas van de godservaring die haar als dertigjarige overkwam, een zekere verspreiding tijdens haar leven. De lange versie ervan, een diepe herwerking van de eerste, bleef ze in haar kluis continu verfijnen. Ze was er rotsvast van overtuigd dat die ooit wel haar ‘even-christenen’, zoals ze die noemt, ten goede zou komen.

Meer dan vijf eeuwen zal ze moeten wachten vooraleer haar werk echt verspreid wordt, ook buiten Engeland! Dat gebeurde in het begin van vorige eeuw. Nu merken we, in golven en tot op vandaag, een steeds weerkerende renaissance. Op 29 juli 2017 liet de BBC in een kleurrijke documentaire over Julian, *The Lost Manuscript*, een jonge Oxford-docente aan het woord, Janina Ramirez¹. Ook in ons taalgebied werd Julian recent op TV ter sprake gebracht. Dit gebeurde op

¹ Zie: <https://www.youtube.com/watch?v=TC4NOKohHTw>.

2 oktober 2017, in een interview met domina en remonstrantse predikante Christiane Berkvens-Stevelinck, kaderend in de Nederlandse reeks *De verwondering*². Eén enkel favoriet citaat, uit om het even welk boek, mocht Christiane voorlezen. Ze koos uitgerekend een fragment uit die 14de-eeuwse tekst van Julian of Norwich. In de lente van het jaar 2018 verschenen ook twee artikels van Domenico Pezzini, gewijd aan de rol van Julian in het geestelijk leven van de jongste martelaar van Tibhirine, broeder Christophe. Deze laatste, zalig verklaard (8 december 2018), en door velen erkend als dichter en mysticus, beschouwde Julian als zijn ‘boezemvriendin, bron van zijn hoop en van zijn inzet voor het goede’³.

Opnieuw legde Dr. Valkenborgh zich dus toe op de voor haar zo dierbare denkster en schrijfster Julian. Een eerste opdracht bestond erin nu ook de korte versie – de zogeheten *Short Text* – zorgvuldig te vertalen. Deze komt thans uit als een primeur in ons taalgebied. Het eigenlijke manuscript daarvan, uit het midden van de 15de eeuw, is pas in 1909 teruggevonden. Er bestaat hiervan maar één exemplaar. Voor de lange versie beschikken we over meerdere manuscripten. Die korte tekst zo secuur mogelijk vertalen werd een echte uitdaging: elke zin was een nieuwe confrontatie met de meesterlijke wijze waarop Julian haar woordkeuze, stijl en compositie paragraaf na paragraaf wist te hanteren en gaaf af te werken.

Een van de gevolgen van deze nieuwe tekststudie was dat ook aan die rijke taal en het stevige, coherente begrippenapparaat van Julian een eigen uiteenzetting kon worden

2 Zie: https://www.youtube.com/watch?v=EUcCF_qs8o4.

3 Zie Domenico PEZZINI, « J’ai rencontré une amie ». Frère Christophe de Tibhirine et Julienne de Norwich’, in *Collectanea Cistercensia*, 80 (2018/1 en 2), p. 61-72 en 141-151. Dezelfde Pezzini gaf onlangs een vernieuwde vertaling van Julian uit in het Italiaans (2015, Ancora, Milaan).

gewijd. Die kan het de lezer gemakkelijker maken om dieper tot de betekenis van de tekst door te dringen. Als tweede gevolg van dat analytisch werk, werd de oude vertaling van de lange versie aan een grondige herziening onderworpen.

Dit boek bevat dus op de eerste plaats de beide versies in een zeer accurate vertaling. Ongeveer alles is nieuw in vergelijking met de eerste uitgave. De korte versie, nog ongekend in het Nederlands, werpt bovendien zijdelings behoorlijk veel licht op de lange. Zo bevat zij enkele autobiografische details die in de lange versie weggelaten werden. Wel klinkt zij fris en spontaan in de overgangen. De lange versie, meer uitgesponnen, toont dan weer – vrucht van voortdurende meditatie – een gestage groei in diepgang en creativiteit. Dit blijkt onder meer uit de verschillende unieke parabels die Julian hier inlast in haar eerder relaas.

Naast deze vertalingen wordt in dit boek ruim aandacht besteed aan het situeren van Julian in haar eigen tijd, een allesbehalve rustige context. Hoe is het mogelijk dat in de 14de eeuw een leek, een vrouw, over God schreef? En dan nog in de volkstaal, het plaatselijke Engelse dialect van Norwich.

Ook over de ziekte die Julian overviel, heeft dr. Gerda Valkenborgh, zelf arts van beroep, veel materiaal bij elkaar gebracht dat nieuw zinvol licht werpt op de genoteerde belevenissen. Eén ding staat daarbij vast: de diagnose van een mogelijke hysterie of andere mentale stoornis is nu helemaal van de baan.

Wie bovendien de tekst in zijn dichtheid van taal en stevigheid van denkpatronen verder wil onderzoeken, kan terecht in het laatste deel van het boek. Daar liggen parels verzameld, vrucht van bijna dertig jaar vertrouwdheid met die ene Middelenegse tekst.

We zijn daarbij de twee uitgevers, Halewijn en Berne, bijzonder dankbaar dat ze met geloof en passie die oude bladzijden in ons taalgebied nieuw leven willen geven. Zo mag de boodschap van Julian, die – zoals ze het herhaaldelijk onderstreepte – bestemd is voor al haar even-christenen, nu ook bij onze tijdgenoten opnieuw en in volheid klinken.

De woorden van Thomas Merton over Julian staan overal te lezen: ‘Zij is met Newman de grootste Engelstalige theologe!’ En hoezeer hij de Spaanse mystici ook hoog achtte, aan Julian gaf Merton ver boven allen de voorkeur! De anglicaan Herbert O’Driscoll van zijn kant schreef: ‘Julian is niet enkel een grote dame uit het verleden; zij is een grote vrouw in onze toekomst!’ Deze toekomst begint nu! Neem en lees! De liefdesles die Julian ontving en met zoveel talent en hart doorgaf, kan ons leven ingrijpend vernieuwen.

Br. Benoît Standaert

Noot over het gebruik van de kritische uitgaven van Julian
Tekstkritisch beschikken we vandaag over twee uitgaven van de geschriften van Julian: zie Edmund COLLEDGE OSA & James WALSH SJ, *A Book of Showings to the anchoress Julian of Norwich* (2 vols., Toronto: Pontifical Institute of Mediaeval Studies, 1978) en Nicholas WATSON & Jacqueline JENKINS, *The Writings of Julian of Norwich: A Vision Showed to a Devout Woman and A Revelation of Love* (University Park PA: Pennsylvania State University Press, 2006). De tweede uitgave van 2006 bracht geen opmerkelijke nieuwe dingen aan het licht. Bovendien sleutelt deze nieuwste uitgave van Watson en Jenkins behoorlijk aan de taal van Julian om die leesvriendelijker te laten klinken in de oren van hedendaagse, Engelssprekende lezers. Maar daarmee geraakt geregeld het typische taaleigen van Julian verloren. Daarom is de huidige Nederlandse vertaling gebaseerd op de editie van Colledge en Walsh. Dezen volgen het manuscript van Parijs maar houden rekening met en geven secuur de varianten aan, ten opzichte van de twee andere bewaarde manuscripten. Trouwens voor Watson en Jenkins is eveneens het Parijse manuscript de norm. Van de Short Text beschikken wij slechts over één manuscript. Ook hier volgt de vertaalster de klassieke kritische uitgave van Colledge en Walsh.

INLEIDING OP DE MANUSCRIPTEN EN VERKENNENDE BIOGRAFIE
